

Примѣч. Въ рукописномъ сборникѣ, откуда извлечена издаваемая нами грамота, опущено названіе лица, для котораго она предназначалась. Недавно въ *Волинскихъ Епархіальныхъ Вѣдомостяхъ* (1890 г. №№ 1—2 и слѣд.) помѣщена статья о Лаврентіѣ Зизаніѣ Тустановскомъ и его Катехизисѣ, гдѣ авторъ высказываетъ предположеніе, что означенная грамота (авторъ имѣлъ ее у себя въ копіи, сообщенной нами; онъ невѣрно только обозначилъ ея мѣстонахожденіе и № рукописи) могла быть дана именно Лаврентію Зизанію и, вслѣдствіе этого, относить его возведеніе въ санъ протопопа къ 1620 года, ко времени пріѣзда въ Кіевъ іерусалимскаго патриарха Теофана. Это предположеніе невѣрно: къ Лаврентію Зизанію Тустановскому печатаемая нами грамота не можетъ быть относима, такъ какъ онъ получилъ протоіерейство *ранне пріѣзда въ Кіевъ патриарха Теофана*. Въ луцкой гродской книгѣ, хранящейся въ Кіев. Центральномъ Архивѣ подь № 2125, на л.л. 207—209, помѣщено духовное завѣщаніе *Екатерины Могилянки*, жены князя Самуила Корецкаго; подь этимъ завѣщаніемъ, составленнымъ *29 августа 1618 года*, встрѣчаемъ въ качествѣ свидѣтеля, между прочими, и подпись Л. Зизанія,—причемъ онъ подписался такъ: „Лаврентій Зизаній Тустановскій, *Протопопъ Корецкій*.“ ¹⁾ Съ именемъ того же Лаврентія, какъ *протопопс* Корецкаго, мы встрѣчаемся въ надписаніи поученія, произнесеннаго имъ при погребеніи Софіи, княжны Чарторыжской—въ копіи, „списанной въ Корцу *лѣта 1618, мая 18* (*Рукоп. библиот. Оссолинскихъ во Львовѣ* № 827. Это въ высшей степени замѣчательное поученіе приготовлено нами къ печати).

XVII.

Письмо уніатскаго митрополита Вельямина Рутскаго къ своему коадьютору Рафаилу Корсаку (находившемуся въ Римѣ) съ разнообразными извѣстіями о событіяхъ въ Литовско-Польскомъ государствѣ (между прочимъ—объ отношеніяхъ къ кiev. митрополиту П. Могилѣ, о кончинѣ мстисл. епископа І. Бобринковича, избраніи на Виленс. архимандрію Шицика).

1634 г. авг. 2.

Reverendissime Domine Frater Observandissime!

Quomodo scribere deberem ad Dominationem Vestram Reverendissimam, quando in ultimis suis delatis in Februario scripsit mihi, quod statim post festum Paschatis discessura sit Roma: Sciens ego hoc supervacuum esse

¹⁾ Кстати, отмѣтимъ здѣсь въ высшей степени неожиданный фактъ: Екатерина Могилянка, жена князя Корецкаго, дочь *воеводы* Молдавскаго, двоюродная сестра *Петра Могилы*,—не умѣла писать! „*lż sama pisać nie umiem* (читаемъ въ ея духовномъ завѣщаніи) *użyłam urodzonego Pana . . . et caet.*

putavi dirigere litteras ad D. V. R.; confirmabar in hac opinione mea, quod a Februario usque in hanc primam Augusti alias litteras non accepi, quam hodie mihi allatae sunt a Domine Rectore Collegii Vilnensis, eaeque binae, ad quas respondeo, utraeque sunt delatae in Maio. Mortem R^{mi} Meletii descripsi et ad Sacram Congregationem de propaganda fide direxi adhuc ex Volinia per Patrem Phenicium iesuitam, cui committebat negotia sua Dux Koszerski, Palatinus Voliniae, itemque Dominus Danilovicz, Thesaurarius Regni; si pater iste non ivit, mea relatio mansit intra chartas ipsius; alias relationes misi per alia Monasteria nostra et, ut publicarent commendacie (sic) inter alia Vilnam, ubi putabam residere Nuncium Apostolicum, quem hic reliqueram, et ab illo in ipso discessu meo accepi, ipsum esse Vilnae mansurum ad reditum Suae Maiestatis: sed is paucis subsistit Vilnae mensibus post discessum Suae Maiestatis. Patres nostri, accepta relatione praedicta, communicarunt eam patribus iesuitis et allis Religiosis, Nuntio autem Apostolico nullus nostrum quidquam scripsit, meae enim litterae, quas miseram ex Volinia ad ipsum, nihil amplius continebant nisi quod referrent Patres Monasterii ea, quae acciderunt post mortem Meletii Archiepiscopi; has litteras ad Nuntium Apostolicum miserunt, relationem non miserunt; de quo cum exostularem cum ipsis, responderunt se huius opinionis fuisse, quod iam discesserit Romam; mihi etiam hoc ab ipsis scriptum est, quod discesserit Romam; postea tamen requisitus ab ipso Illustrissimo Nuntio scripsi, quae scribenda erant; nunc praesentibus includo hanc relationem; sed Illustrissimus Nuntius forte hucusque illam transmisit. De pecunia a Patribus iesuitis accepta non cito ex litteris R. D. V. rescivi, quae mihi in Voliniam allatae sunt, ubi integra mansi hieme ad accomodandum Monasterium Dermanense, cui inhiabant Puzyna Schismaticus et Meletius noster Kopustynski, habens favores multorum; postquam redii Novogrodem, statim scripsi patribus iesuitis Vilnam, scripsi etiam ad Patrem Jamietkowski Varsaviam, quod paratus sim solvere illam summam, sed mittere sit periculosum propter milites, comeantes hinc inde, ut habeant per quattuor adhuc hebdomadas patientiam, et ipse, veniens Vilnam, feram illam mecum, quod et factum est. Novogrodem de Suprasl veni feria quarta magna, Vilnam vero pro festo Pentecostes et eodem quo veni die misi et acceperunt illam ducentos et triginta ungaricos. Scripsi ad Sanctam Congregationem de propoganda fide in causa D. Ioannis

Heranii, subiudicis Cremenecensis, nuper ex schismate ad fidem Catholicam conversi. Copiam litterarum praesentibus includo, rogo, Dominatio Vestra R. expediat, pro expeditione autem illa habeo apud me 85 ungaricos; Valerent pro D. V. R. sicut et centum copae, quas accepit Pater Owłoczynski a Domino capitaneo Samogitiae et figluie (sic) putat, quod penes ipsum manebunt. Scripseram in Februario, quod a Mohila abrepta mihi sint non tantum Ecclesia Cathedralis Sanctae Sophiae, sed etiam curia Metropolitana et omnes incolae et cives, quicumque sint Chioviae, et sic mille florenis diminutus est mihi reditus, Korsak enim meus non dedit mihi et ostendit hanc diminutionem, quinimo dixit nec duo milia, quae sunt residua, anno sequenti futura; praeterea omnes res ipsius ex curia ablatae idque non officiose, sed hostiliter; coniux ipsius extra curiameducta per czerncos (sic), ipsius cosacos et scholares. R. Episcopus Chioviensis, motus indignitate huius rei factae, commotus erat autem tunc praesens, scripsit ad Serenissimum ad castra et ad cancellarium Regni, iussit etiam scribere me et mittere eo; nisi litteras obtinui tam ad Mohilam, ut restituat ablata, quam ad Palatinum Chiovientem, ut, si restituere non vellet, ipse ab illo afferet et mihi daret; quod quando noluit facere Palatinus, ille tradidit in manus cosacorum; ita iam cosaci tenent, nec Palatinus audebat propter praesentia tempora turbulenta. Iosephus Bobricowicz venit Vilnam feria quarta magna, spirans minarum; feria quinta magna, correptus magna debilitate corporis, vix sacrum finire potuit; ipso die Paschatis, iam lecto affixus, non poterat celebrare; aliquot diebus post vocatus est ad iudicium Dei; confluxerunt magna celeritate ex diversis Monasteriis, erant praeterea nobiles non pauci, eligerunt in successorem ipsius iuniorem Szycik, quocirca indutum habitu Religioso miserunt Chioviam ad consecrandum; consecratus in sacerdotem rediit, tot convivia celebrarunt, postea Szycik senex misit eum ad comitia Regni bene onustum; vult obtinere privilegium pro hoc novo episcopatu Mscislaviensi et in provisionem Monasterii Grodnense. (Egi cum R^{mi} Smolenscensi, qui venerat huc ad Tribunal, ut curam habeat meliorem huius monasterii, quam inveni sub adventum Regis, ibi enim nec semel celebrarunt sacerdotes, sed nec campanam tetigerunt; mala sors nostra et hunc sacerdotem, cui ab ipso commendatum erat monasterium, abstraxit nescio quo). Ego vero Grodnam iveram, quia Vilnae non potui habere audientiam, quin-

que enim diebus tantum substitit Sua Maiestas, et praeter raptias D. Kasanowski, erat legatio Turcica et multae aliae occupationes bellicae cum Duce exercituum et aliis viris militaribus. Grodnae exposui, quod Mohila nec mandato regio Suae Maiestatis obedire voluit, ablata non restituit, quinimo maioribus involuit difficultatibus, dando in potestatem cosacorum. Respondit Sua Maiestas se scripturam de Regia sua plenitudine potestatis. Subiecit aliqua de D. V. R. subridendo; verba sermi ista erant: mam się skarżyć W. M. na X. Korsaka; quando volui scire in quo, respondit: postea dicam; ad has et tunc cognovi D. V. adhuc manere Romae, ego enim certissimus eram D. V. R. vel iam esse¹⁾ vel Cracoviae; id ipsum affirmabat D. Osolinski, qui Grodnam ad Serenissimum venit, quod tota aestate vult commorari R. D. V. in urbe. Quod scribit de transmissione litterarum: hinc Vilna scripsi bis post discessum R. D. V., sed ipse solvi tantum, quantum ponderabant; hanc solum mihi fecit gratiam Illustrissim: Nuntius, quod in fasciculum suum admisit; ex Volinia vero, quas dedi litteras, illae missae sunt a Palatino Volinae. Ultimas expedivi in causa D-ni Horanii, sed misi honorarium decem ungaricorum D. Auditori, D. Secretario duos, unum Notario, ibidemque Pater Theophilus, quem mittebam, solverit ne a litteris separatim, necne, nescio; verum est, quod Illustrissim: Nuntius recusavit accipere viginti ungaricos; nescio igitur, unde istae querelae; ecce et nunc praesentes mittam iam non per Nuntium, sed dirigam ad patrem Cislak et ungaricum intus includam, ut ipse solvat postea; forte necessarium est in litteris scribere *franca*, prout scribunt ceteri et, quia non scribimus, etiamsi hic solvamus, item solvitur Romae. Pro rogatione iubilaei in scriptis non accepi, sed sufficit nobis vivae vocis oraculum. Mors mea etiam in Lithuania in multis locis percipuit, quia valide infirmus eram in reditu ex Volinia et tempore hiemali valde incommodo et quia videbant infirmum in Suprasl, quo pro Annunciatione B. Virginis convenerant; multi putabant me illum Martium non supervicturum. Idem dictum est, quando veni Zurovicios, tandem Novogrodem ipse tamen feria quinta magna per Dei gratiam absolvi, Pontificalia licet non

¹⁾ Вслѣдствіе переправокъ переписчикомъ невозможно разобрать одного слова (названія какой-то мѣстности).

consecraverim, antemissiam et elutionem pedum omiserim; Rutam veniens coepi melius habere. Deluctuosa morte D. R. N. Barbarigi non habeo, quod scribam, nisi relata referre: scripsi D. V. ante omnia, qualiter ipse in hoc Regno acceptatus fuit, obtentis enim litteris a legato Regis Galliam residentis Constantinopoli venit ad Illustrissim: Castelanum Cracoviensem, Supremum Regni Ducem exercituum ab ipso humanissime exceptus est aequis duobus et centum talentis provisus venit ad me, postquam vidi apud ipsum litteras R. D. Jugoli, non noveram enim ipsum antea, quia non meo tempore fuit in Collegio Romano; videns ipsum esse meum filium Ecclesiae effudi paupertatem meam, hoc est, dedi ipsi Redam corio tectam, quattuor equos iugules et centum florenos, suasi, ut iret Vilnam ad Illustrissim. Nuntium Apostolicum, Episcopos aliosque Magnates, ad quos omnes litteras dedi. Mansit in nostro Monasterio Vilnensi aliquot septimanis non sine onere Monasterii, debebat enim aliter tractare, quam communiter tractantur patres, discessit Varsaviam, ibi ad magnates tam ecclesiasticos quam saeculares, devenit etiam ad Illustrissim. D. Archiepiscopum Gneznensem, ad quem peculiare ferebat litteras a dicto Duce exercituum Regni, ubique dabatur ipsi per Dei gratiam liberaliter, sed ista liberalitas nostrorum erat causa interitus ipsius: assedae ipsius forte erant schismatici, forte et nostri schismatici (ita enim fertur), quod tamen ego non affirmo; animos illis parricidis addiderunt; eundo igitur ab Illust. Archiepiscopo sub civitate Ravensi, devectus est ab illis sceleratis in silvam densam—deviatum est ipso non advertente periculum forte—et aurigam, qui erat Valachus, insuam pertraxerunt sententiam et motum Arabem, qui fuit apud me, ita immaniter trucidarunt, caput dividerunt a reliquo trunco corporis et alio asportarunt, adiacentes totum ludum. Non cito post a pastoribus corpus inventum et Rovae multis denunciatum est; quo nuncio accepto, Palatinus Ravensis misit equites et pedites, qui conquisiverunt omnia et caput inventum est, postea in civitatem illatum et honorifice a patribus iesuitis inter patres ipsorum sepultum. Hoc affirmatur ab omnibus, qui inde veniunt, et pro miraculo habetur, quod corpus huius nec a feris, nec a volucribus, quibus plena est illa silva, tactum; alii alia adiungunt forte magis ex sua denotione, quam quod sit in re ipsa, quod scilicet aves maiores et quidem carnivorae defenderint corpus et caput a bestiis silvestribus, quod visa sint lumina, et caet. et caet. Serenis-

simus rex noster dolet vehementer mortem ipsius, alias paratus erat uti opera ipsius et honorare ipsum. De duce Zaslaviensi scripsi ad D. V. R. ex Volinia, ut habendo ipsum Romae utatur bene hac occasione; scripsi ego litteras ad ipsum commendando Patrem Ioannem Dubowicz in Archimandritam Dermanensem (Ill—ma D-na Palatina Vilnensis acceptavit illum cum magno affectu). Item atque item rogo, obtineat legitimationem pro hoc bono viro et qui non fuit postremus inter schismaticos, iam nobis confessus est et se communicavit. Domina Kuchmistrowa, mater Domini Adami, valedixit nobis statim post Pascha et Bytheni sepulta. Dominus Mieszka etiam vexillifer Slonimensis, sepeliendus Zyroviciis, pro anima patris nostri maximi orent, quaeso. Ista sunt, quae accurrunt Ecclesiam S. Paraskeve. Pater Alexius altis muris erexit et tegula textit; videtur habere formam satis Magna Ecclesiae tam ab extra, quam ab intra; diversos modos quaerunt schismatici, ut illam occupent; sed si hucusque illaesa fuit, credo, quod et in posterum penes nos manebit. Si Pater magnus rectificaretur et vellet studiose facere, quod bonum est, multum posset apud Suam Maiestatem; utique cessavit impedimentum Moschovicum per Dei gratiam, quod timebatur; cosaci non taliter apparuerunt, qualiter promiserunt. Rogandus Dominus Deus, ut adiuvet nos contra Turcas. Deus optimus maximus det firmam sanitatem in rebus agendis prosperitatem Dominationi Vestrae R^{mae}, cuius SS. orationibus me etiam indignum commendo.—De Domino Dyczkowski istud hic Vilnae dicitur: si comparebit in vestitu Doctorali, maioris auctoritatis erit in civitate, qua si venerit vestitus vulgariter. Hic fuit aestas siccissima, propterea in multis locis laboramus inopia panis; ego Prylepos discedo circa festum S. Michaelis, non longo ibi forte tempore mansurus. Nescio quid mussitant apud nos de comitiis in Febuario; valde male ageretur mecum, quia non haberem sumptus pro comitiis, nam ad haec duarum septimanarum comitia in omnem eventum nisi Patrem Pachomium. (Pater Simeon iam alter annus, ex quo nullos voluit accipere novitios cum dolore meo, etiamsi erant personae). Patres iesuitae antiquo more faciunt nobis charitatem, patres enim Carmelitae licent nobis velle bene, non passunt tamen; praeterea hoc sciat, quod debet transferri Bitenia in alium locum commodiorem et non subiectum voluntati Dominorum; per omnia monasteria laboramus inopia apparitionum. Duas nobis offerunt foundationes, pro tertia Domini Komienski

forte accipiemus pecuniam, non passumus enim habere tot loca. Dominus Cieszynski, Canonicus Vilnensis, qui optime est D. V. R. notus, dixit, mihi se habere in commissis a capitulo
¹⁾ et vult ibi esse in octobri. Si scirem R. V. D. venturam in autumno, differrem in illud tempus ad adventum R. D. V., qui necesse est, ut habeamus ex parte nostra aliquem; licet ipse est bonus amicus noster, qui hodie est apud me in prandio cum novo suffraganeo Domino Nieborski. Datum Vilnae, 2 Augusti anno 1634.

Beverendissimi D. V. frater et conservus.

Josephus Archiepiscopus.

Примѣч. 1) Письмо печатается съ копіи, хранящейся въ *Архивъ Грѣко ун. Митрополитовъ при Св. Синодѣ*, подъ № 1178 (прежніе №№ 85 и 10037). Рукопись писана мелкою, неразборчивою, съ значительными сокращеніями скорописью, причѣмъ текстъ письма занимаетъ 3 страницы обыкновенныхъ размѣровъ писчаго листа бумаги; на 4-й, оборотной страницѣ, разновременно сдѣланы позднѣйшія приписки, изъ коихъ двѣ обозначаютъ, но *крайне не точно*, содержаніе документа. (Приписки: 1) *Litterae Josephi Rutsicii Metropolitani de morte Meletii Smotryski 1634 2 aug.*; 2) *Fasciculus 130, № 38*; 3) *Religio, Smotryski*).

2) Иосифъ Вельяминъ Рутскій занималъ уніатскую митрополицію кафедру въ теченіи болѣе 23 лѣтъ (съ 8 авг. 1613 г. по 5 фев. 1637 г.), скончавшись 73-хъ лѣтнимъ старцемъ. Онъ долженъ быть причисленъ къ числу наиболѣе упорныхъ противниковъ православія, за что еще при жизни былъ осмѣяемъ похвалами отъ представителей латино-уніатской партіи (Relacye punciuszow. Berlin—Poznań 1864. II. стр. 265) и даже отъ самаго папы удостоился получить названія—*столпа уніи, подпора церкви, Аванасія Руси*.—Краткія, но въ большинствѣ случаевъ хорошо проверенныя біографическія свѣдѣнія о Рутскомъ, можно найти въ статьѣ Юліана Бартошевича, помѣщенной въ 22 т. *Encyklop. Powszech.* (Warszawa, 1866 г., стр. 560—565). Рукописное житіе В. Рутскаго на латинскомъ языкѣ находится, по словамъ Петрушевича (*Сводная Галицко-рус. мѣтон. съ 1600 по 1700 г.*, стр. 77), въ бібліотекѣ Львовскаго Свято-Онуфріевскаго монастыря.

¹⁾ Въ этомъ мѣстѣ документъ полустлѣлъ.